

ОСТРОВСЬКИЙ Михайло

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

<https://orcid.org/0000-0002-0631-0953>Ostrovsky.mkhl@gmail.com**ВИНОГРАДСЬКИЙ Богдан**

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

<https://orcid.org/0000-0002-4417-2811>bvynohrad@ukr.net**КЮДОДЗЬО. МІСЦЯ ДЛЯ ПРАКТИКУВАННЯ КЮДО**

Стаття розкриває різновиди, загальні функціональні елементи та характеристики моделей тренувальних залів з кюдо та поширеність їх у світі та Японії.

Актуальність дослідження полягає у встановленні будови зали та перейняти досвіду інших країн для можливого подальшого використання цієї інформації при будівництві або пристосування місця для занять з кюдо.

Мета роботи – встановити особливості загальної моделі традиційної тренувальної зали з кюдо кюдодзьо.

Результати та висновки.

Для тренувань з кюдо необхідно мати спеціалізоване місце (зала) для стрільби. Встановлено, що таким місцем є кюдодзьо, один з видів тренувальної зали з сучасних японських бойових мистецтв – додзьо. Основною характерною рисою для цих залів є традиційний японський стиль архітектури, використання певних матеріалів місце розміщення зали тощо. Зали є двох типів кінтекідзьо та ентекідзьо (на коротку та довгу дистанцію відповідно). За будовою зали доцільно поділити на традиційні (або стандартні) кюдодзьо, маківара кюдодзьо, та кюдодзьо з однією мішенню. За призначенням пропонуємо розрізняти на ті, що будувалися спеціально для тренувань з кюдо, та пристосовані (наприклад, шкільні майданчики).

Загальна модель будови приміщення, яку можна умовно поділити на такі складові: основне приміщення (або часто називають тир) сядзьо, подвір'я яміці та місце розміщення мішеней матобе.

Сядзьо включає такі елементи – камідза, камідана, сінпанінсекі, ірігусі, сяй (уявна лінія), хондза, хікай, сімодза, маківарасітцу, місце для зберігання стріл та луків, роздягальня, тренерська та вбиральня. Матобе це спеціальне крите приміщення, де розміщують мішені. До його складу входить: адзусімаку, адзусі, кантекісю. Яміці з наступними елементами яторіміці, канкякусекі, яйоке та власне яміці. Яторіміці єдиний елемент, який може бути накритий навісом або дахом.

Встановлено, що кюдодзьо різних типів існують всюди, де практикують кюдо. Більшість з них – пристосовані приміщення, як правило шкільні майданчики чи додзьо інших бойових мистецтв. Традиційні кюдодзьо функціонують на території Японії, Франції, Румунії, США, Італії, Іспанії тощо.

Ключові слова: кюдо, кюдодзьо, національний спорт, традиції, етноспорт.

<http://doi.org/10.31891/pcs.2023.3.7>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Як відомо, *кюдо* – вид традиційної японської стрільби з лука, та є одним з елементів сучасних японських бойових мистецтв [1,2,3,4]. Окрім того стверджуємо що *кюдо* є має виразні ознаки етноспорту. Це присутність у тренувальних і змагальних процесах символізму, ритуальних прийомів та традиційність самого дійства, одягу, обладнання, людей та місця [3,4,5,6].

В японських бойових мистецтвах існує слово-термін, який позначає особливе місце для тренувань – *додзьо*. Дослівно *додзьо* перекладається як місце «шляху» або «місце пошуку шляху» тобто місце, де людина йде по шляху вивчення бойового мистецтва. Хоча справедливо зауважити, що японці можуть

використовувати слово *додзьо* і як позначення залу в фітнес клубі, тренажерному залі тощо. *Кюдодзьо* (кю – лук) – це місце де навчають та вдосконалюють майстерність володіння луком [3].

Варто зауважити, що оскільки *кюдо* поширена у багатьох країнах світу, не всюди існують саме *кюдодзьо* традиційної будови, хоча в деяких країнах (Франція, Німеччина, Румунія) побудовані по канону [7,8,9]. Однак і існують місця тренувань які є просто пристосовані до занять [8].

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

З урахуванням постійного зростаючого інтересу до традиційної японської стрільби з лука в цілому світі, створюються актуальна необхідність для розширення загального

поняття та знань щодо специфіки занять з *кюдо*. В зарубіжній, зокрема японській, літературі існує певні інформаційні та довідникові матеріали, з яких ми можемо черпати інформацію про особливості *кюдо* [3,6,10]. Натомість, практично відсутні праці українських авторів, які описують цей вид етноспорту та рухової активності людини [4].

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Оскільки *кюдо* активно розвивається в усьому світі, необхідно вивчити особливості будови *кюдодзьо* та інших можливих видів зали для занять з *кюдо* для володіння інформацією, яка може бути корисною при провадженні в разі виникнення даної необхідності з метою поширення *кюдо* на теренах України та популяризації рухової активності серед населення країни.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета роботи – встановити особливості загальної моделі традиційної тренувальної зали з *кюдо кюдодзьо*.

Завдання:

1. Описати основні структурні елементи традиційного *кюдодзьо*.
2. Охарактеризувати особливості та відмінності різновидів *кюдодзьо*.
3. Визначити поширеність тренувальних зал з *кюдо* у світі.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасні японські бойові мистецтва становлять значну культурну та етичну цінність у житті японців. Особливою характеристикою є присутність символізму та традиційності, які творилися упродовж багатьох століть [4,6].

Окрім особливої техніки виконання прийомів різних бойових мистецтв, одягу, ритуалів тощо також збереглися спеціальні місця для їх тренувань – *додзьо*. *Додзьо* – традиційне місце для медитації чи тренувань [3,11]. Як правило, зал будувався біля японських релігійних храмів синтоїських богів. Там вивчалися і вдосконалювалися бойові мистецтва. Для майстрів та учнів бойових мистецтв – це священне місце. Тут має бути завжди порядок та частота, за якими

доглядають самі учні, а також панувати взаємоповага та ієрархія (не можна ходити взутим, а час відводиться лише для тренувань) [3]. У кожного *додзьо* є своя назва та правила. Між залами різних видів бойових мистецтв є певні відмінності. Хоча також існують характеристики та параметри, які є загальними, або схожими для всіх видів зали (наприклад архітектурний стиль, матеріали для будівництва, наявність куточка *камідана* тощо).

Однією з різновидністю *додзьо* є *кюдодзьо* – зала для тренувань японської традиційної стрільби з лука. Вона має певні особливості, пов'язані з способом проведенням занять і змагань та безпосередньою сутністю бойового мистецтва [1,3,9].

Оскільки згідно з правилами змагань *кюдо* існує два види змагань на короткі та довгі дистанції (*ентеки* та *кінтеки*), тому існує два типи зали *кінтеکیدзьо* та *ентеکیدзьо*, котрі не суттєво відрізняються між собою. Відмінність між ними, в більшості випадків, у дистанції поля, тобто від лінії стрільби (*сая*) до мішені (*мато*) [5,12,13].

Умовно можемо сказати, що стандартне місце для тренувань з *кюдо* можна поділити на три основні складові: головна зала (*сядзьо*), підвір'я (*яміці*) та місце розміщення мішеней (*мато*). В свою чергу, до їх складу можуть входити деякі елементи або будівлі [3,5,9,13].

Матобе це спеціальне крите приміщення з односкатних дахом, стінами позаду та з боків, а також зі внутрішніми складовими елементами. Як правило, вона за архітектурним стилем таке саме як і *сядзьо* (тир, головне приміщення). Ширина його може бути різною, однак Ошима, Н. вказує, що як правило глибина не більше 3.5 метрів, висота від землі до стелі 2.3 метри, а від найвищої точки піщаного валу (*адзусі*) до стелі приблизно 1 метр. Висота даху може досягати аж чотирьох метрів. Завдяки даху у *мато*, виконується основна його функція – захист *адзусі* від вітру та дощу, а стіни не дають можливості зсуву *адзусі*. Розміри *адзусі* автор вказує наступні: висота до 1.8 метра, а глибина до 1.5 метра. В свою чергу ширина залежить від розміру самого *кюдодзьо* [3,5,13].

Дуже часто можна зустріти твердження, що *мато* це те саме, що і *адзусі*. Однак це зовсім не так. *Адзусі* це, як правило, піщаний,

може бути земляний (а також може бути змішаний) вал (стіна) на якому розміщують мішені (матю). Тобто, це елемент, який відносять до *матове* [3,9,13].

Згідно з твердженням Опума, Н., найкраще будувати *адзусі* з просіяного білого річкового піску. Однак через це, вал потребує постійного дбайливого догляду, яким, як правило, займаються наймолодші (або з найменшим рангом) учні. Нахил валу досягає до 25 градусів, і для того, що б він не розвалювався та тримав форму, його необхідно постійно поливати та утрамбовувати та створювати форму за допомогою спеціальних засобів (або лопати). Щоб ця конструкція була більш стійкою, в основі її фундаменту закладають утрамбований земляний вал (або насип). Оскільки пісок буває різним, іноді складається так, що він не придатний для *адзусі* і постійно обвалюється. Цю проблему вирішують за допомогою дерев'яною тирсою у співвідношенні 1 до 4. Також, для укріплення піску іноді (особливо взимку) *адзусі* поливають морською (або солоною) водою. Проте експерт зазначає, що жоден з цих методів не зможе замінити спеціальний догляд за даною конструкцією [3].

Піщаний вал також використовується не лише для місця розміщення мішеней, а також для м'якого попадання в нього стріли в разі промаху по мішені. Завдяки цьому, стріли, які не влучили в мішень, не отримують значних пошкоджень, а отже можуть далі використовуватися у стрільбі [3].

Наступним елементом є *адзусімаку*. Це вузька тканина занавіска, яка кріпиться до карнизу (що міститься на даху *матобе*). Окрім декоративної функції, вона також виконує і захисну. Ця занавіска ловить стріли, що летять занадто високо, та можуть влучити в кам'яну стіну *матобе*. На фотографіях різних *кюдодзьо* найчастіше вона фіолетового, синього або темно-синього кольору. На нашу думку це пов'язано з тим, що темні кольори не кидаються в очі та не відволікають лучників від стрільби. Також замість *адзусімаку* можна побачити спеціальну сітку, яка використовується для «ловлі» стріл, особливо часто їх застосовують у не спеціалізованих залах для занять з *кюдо* [5,9].

Варто звернути увагу, що часто у *матобе* по обох боках існують дві спеціальні кімнатки –

кантекісьо. Вони можуть використовуватися як кладові для зберігання інвентарю (*маківари*, *матю*, засобів для догляду за *кюдодзьо* та прибиранням тощо). Також, під час стрільби там може знаходитися асистент, який дивиться за мішенями під час стрільби та записує результат [3,9,5,13].

У найбільших та найпрестижніших *кюдодзьо* у матову створюють спеціально розсувні двері, якими закривають *адзусі*, якщо не відбувається тренування або його підготовка та прибирання. Однак це рідкість.

Наступним елементом стандартного *кюдодзьо* є поле – *яміці*. Як правило це найпростіша запланована ділянка (елемент) в *кюдодзьо*. Вона не потребує значних будівництв. До його складу можна віднести *яторіміці*, *канкякусекі*, *яйоке* та власне *яміці* [3,5,13].

Яміці – це повністю відкрита ділянка (поле або галявина) яка знаходиться між *матоба* та *сядзьо* [5,13]. Найчастіше це звичайна ґрунтова галявина з доглянутим газоном, проте може бути і піщана або просто ґрунтова. Іноді, дуже рідко вона може прикрашатися різними декоративними елементами, такі як клумби, певні декоративні рослини, пруди та струмки, японські кам'яні сади тощо. Може бути все що завгодно, що не заважатиме польоту стріли та процесу прицілювання, оскільки лучники по *яміці* не ходять [3]. Дослівно *яміці* перекладається як «шлях стріли», тому по полю ходять лише тоді, коли за ним доглядають – стрижуть газон, прибирають листя тощо. На тренуваннях та змаганнях для походу за стрілами використовують спеціально заплановану та побудовану стежку – *яторіміці*, переклад якого можна тлумачити як «шлях за уловом стріл». Являє собою звичайну стежку, яка може кластися і камінням і бруківкою або бути звичайною ґрунтовою доріжкою, яка простягається, як правило, з лівої сторони (але може і з двох) *кюдодзьо*, та веде від тирю (*сядзьо*) і до *матю би* [3,9,13]. Часто її накривають відповідним навісом на всю довжину (згідно фотографій зали). Навпроти стежки знаходиться місце для глядачів – *канкякусекі*. Звичайна трибуна з сидіннями для глядачів, які прийшли подивитися на тренувальний процес або змагання серед *кюдодзьо* [5]. Побудована в характерному стилі, має невеликий навіс для

захисту від сонця та дощу. Сама будова невелика, але буває різна.

Останнім елементом є *яйоке*. Це спеціальний пристрій (сітка або пласмаса, яка натягується посеред поля на такій висоті, щоб стріла, яка летить по траєкторії в дах *матобе* або ще вище, зачепилась за неї та не перелетіла зал. Її мета – забезпечення безпеки людей, які знаходяться *матобе* [5].

Найголовнішим місцем у *кюдодзьо* є власне тир – *сядзьо* [3,9]. Це основна будівля зали для тренувань *кюдо*. Як правило побудована з відполірованого дерева, найчастіше це японський кедр або кипарис. Висота приміщення приблизно 4 метра, ширина має бути такою, аби одночасно змогла стріляти група з п'яти лучників (*таці*). Відстані між *іте* (лучники) під час стрільби має бути не меншою, ніж 1.5 метра [13]. Варто зауважити, що підлога знаходиться на висоті 20 см від землі, тобто якщо виходити на подвір'я, то доведеться спускатися по сходам. Також присутній характерний архітектурний японський стиль. Характерним для будь-якого *кюдодзьо* є так звана *камідза* – верхнє сидіння. Воно завжди розміщене в правому кутку зали, який знаходиться ближче до *яміці*. Пов'язано це з синтоїтськими релігійними традиціями. Решта елементів розташовані в певних місцях стосовно розміщення *камідзи* [3,13]. Сама *камідза* знаходиться трошки вище підлоги (що і видно з назви), де сиділи почесні гості або вчителі (*сансей*). Згідно релігійних традицій, біля *камідзи* був розташований синтоїтський вівтар, або місце, де розміщувався японський прапор, герб тощо [5,9,13]. Однак, зараз рідко можна зустріти таке місце, що пов'язано з післявоєнними реформами [3]. Варто зазначити, що без запрошення до *камідзи* не можна заходити – це буде прояв неповаги [5].

Окрім цього існують такі компоненти *сядзьо* – *сінпансекі*, *ірігусі*, *сяй*, *хондза*, *хікай*, *сімодза*, *маківарасіцу*, місце для зберігання стріл та луків, роздягальня, тренерська та вбиральня [3,5,9,13].

Навпроти до *камідзи* є *сімодза* – нижнє місце для асистентів, яке, як правило, знаходиться поруч з виходом (*ірігусі*) зі стрільбища та знаходиться навпроти *камідзи*. *Сяй* – це уявна лінія, від якої до мішеней буде рівно 28 метрів (якщо це *кінтекідзьо*). Також вона проходить біля *камідзи*. *Хондза* – це місце очікування лучника, яке розташоване у

двох кроках позаду лінії стрільби (*сяй*) з якого починається сам процес стрільби. Позаду нього також знаходиться наступна зона – *хікае*. Під час змагань, вона використовується для очікування наступної групи, котра очікує завершення стрільби першої групи. *Сімпанінсекі* – це місце, де під час змагань розміщуються судді. Воно знаходиться поруч з *камідза*. Також є приміщення *маківарасіцу*, в якому знаходиться спеціальна солом'яна мішень – *маківара*. Використовується для розігріву (розминання), а також для вивчення та вдосконалення техніки стрільби. Для того, щоб у разі промаху не пошкодити дерев'яні стіни та підлогу, використовують *татамі* – покриття з щільно сплетеної соломи. Також це приміщення може використовуватися як кімната зберігання зброї, а також іншого устаткування, якщо не має відповідного приміщення. Зброярня (*юмісіцу*) - невеличка кімната, де зберігається на спеціальних тубусах та вішаках стріли та луки. Існує також місце для відпочинку тренера, будуються дві роздягальні чоловіча та жіноча а також вбиральні. Також часто можна побачити традиційні розсувні двері, які відривають перед тренуванням (або змаганням) через які відкривається вид на мішені. Також у залі можна знайти дошку для запису влучань, дошку для ведення турнірної (змагальної таблиці), табличку з правилами *кюдодзьо* та сувій на якому можуть бути написані назва *додзьо* або його девіз [3,5,9,11,13].

Розглядаючи різні плани будови, ми дійшли висновку, що всі *кюдодзьо* мають прямокутну форму не залежно від відстані стрільби. Також, ми встановили, що сучасні *кюдодзьо*, які будуються, мають безліч додаткових кімнат та приміщень таких як вбиральні для дітей та інвалідів, кімната охоронця, кімната обслуговуючого персоналу, адміністрації тощо. Деякі мають одразу два поля (на 28 та 60м.), а великі *додзьо* мають окремі три. Наскільки нам стало зрозуміло, аналізуючи план і схеми *кюдодзьо*, більша частина приміщення *додзьо* будується з сучасних матеріалів. Ремонтні роботи та оздоблення також використовують сучасний стиль та матеріали, однак незмінними і традиційними є будова саме основних місць зали де відбуваються стрільба та церемонії [3].

Варто зауважити, що Ошита, Н. у своїй книзі зауважив на тому факті, що не завжди можливо стріляти в справжньому японському *кюдодзьо*, особливо в сучасних реаліях, проте також стверджує, що і в минулому лучники стикалися з даною проблемою та почали пристосовуватися до умов та можливостей створюючи таким чином нові місця для тренувати. Він запропонував наступну класифікацію *кюдодзьо*: стандартне *кюдодзьо*, *кюдодзьо* з однією мішенню, та *маківара кюдодзьо* [3].

Стандартне *кюдодзьо* ми детально описали вище.

Маківара кюдодзьо – це, в принципі будь-яке місце, де можна встановити *маківару* та розтягнути лук. Оскільки по солянній мішені стріляють з близької відстані, то великого приміщення не потрібно (однак варто звернути увагу на стелю, оскільки сам лук досить великий). Зазначається, що може бути використаний будь-який куточок гаражу, саду, кабінету, подвір'я тощо [3,7,8].

Кюдодзьо з однією мішенню дуже схоже за принципом і будовою до стандартного *кюдодзьо*, проте значно менше за розмірами. Воно не є таким багатим та помпезним як стандарте *кюдодзьо* і будується тоді, коли є обмеження по фінансам [3,8].

Враховуючи вище сказане, стає зрозумілим, що побудувати велике традиційне *додзьо* стає якщо не неможливим, то як мінімум дуже складним завданням. Проте, це не означає, що займатися *кюдо* без традиційної зали стає неможливим. Відомий факт, що існує 50 національних федерацій з *кюдо*, однак не всі країни можуть похизуватися справжнім традиційним *кюдодзьо*. Проаналізувавши більшу частину з доступної інформації, нами було виявлено, що лише певні країни мають на своїй території справжні традиційні (або як їх іноді називають стандартні) *кюдодзьо*. Таких країн насправді небагато: Японія, США, Австрія, Італія, Іспанія, Росія, Німеччина, Великобританія, Румунія, Франція тощо. Однак за межами Японії, відповідно до всіх японських традицій побудовані далеко на всі *кюдодзьо* [3,7,8].

Найбільш відомим *кюдодзьо* за межами Японії знаходиться у Франції і має назву національний *кюдодзьо* Нуазьєля, який знаходиться в 21 км від Парижу в муніципалітеті Нуазьєля. Він був збудований

у 2013 році, а в 2014 році його офіційно відкрила її імператорська величність, принцеса Хісако Такамадо [7,8,14].

Хоча і цей зал і відповідає критеріям *кюдодзьо*, варто зауважити, що йому (як і більшості європейським країнам) притаманна європейський стиль архітектури. Однією з обумовлених причин, це використання та пристосування старої європейської будівлі під заняття з *кюдо*. Однак, більшість елементів максимально наближенні до оригінального *кюдодзьо*. Також цей зал використовується для проведення змагань різного рівня, від французьких регіональних та національних, до міжнародних [7,14].

Ми виявили, що найбільше клубів створено у таких країнах: Японія, США, Франція, Італія, Німеччина, Тайвань, Швейцарія, Хорватія, Польща, Румунія тощо. В деяких країнах лише по одному клубові (наприклад Україна, Литва, Португалія, Фінляндія та інші. Однак більшість з них не мають справжніх традиційних *кюдодзьо*, але знову ж звертаємо увагу, що це не є завадою для прогресу та розвитку цього виду спорту [7,15].

Також нами виявлено, що більшість залів та клубів занять з *кюдо* використовують для тренувань різноманітні місця: звичайні шкільні спортивні зали чи майданчики, спортивні зали, *додзьо* в яких займаються також і іншими бойовими мистецтвами тощо. Відповідно, майстри та учні просто пристосовують певні споруди для того, аби можна було повноцінно займатися японською традиційною стрільбою з лука. Найголовніше під час облаштування тренувального або змагального місця необхідно враховувати всі умови для безпеки як спортсменів, персоналу, глядачів та звичайних прохожих людей. Для цього встановлюють спеціальні занавіски, які в разі невдалого пострілу будуть ловити стріли, що летять повз мішень. Також напрямок стрільби варто встановлювати в сторону, де не буде прохожих людей, або ніхто ненароком не зможе туди потрапити. Варто зазначити, що оскільки на тренування в залах *адзусі* не можливо встановити (а завдяки йому мішень знаходиться вище підлоги приблизно на метр) люди встановлюють спеціальні конструкції, за допомогою яких мато тримається на належному рівні.

Варто не забувати, що дальність стрільби сягає 28 (або 60 метрів), тому необхідно просто виміряти необхідну відстань до мішеней, що б тренування було повноцінним [12]. Також часто зустрічалася інформація, що в місцях які пристосовані до занять з *кюдо*, часто використовують стрільбу по *маківарі*. По цій солом'яній мішені, як правило стріляють з дуже близької дистанції для відточення рухових вмінь та навичок стрільби [5]. Це можна використовувати не лише як тренувальний засіб для підвищення майстерності, а й ідею, як проводити тренувальний процес в обмежених умовах [3].

Проаналізувавши тренувальні години, ми виявили таку тенденцію: клуби, які не мають власного *кюдодзьо*, досить обмежені в тренувальних годинах. Як правило, заняття проводяться до 3-х разів на тиждень, які тривають в середньому від однієї до двох годин. Це може привести до дискомфорту учасників клубу та можливо незручну часову прив'язку для людей, які цим займаються в більшості як хобі. Це буде спонукати до зменшення кількості учасників, що займаються у клубі. Натомість клуби з власним *кюдодзьо* проводять заняття для різних груп кожного дня (іноді по два тренування на день) 6 разів на тиждень від 1.5 до 3 годин, що є вагомою перевагою серед інших клубів [8].

Отже, ми встановили що, для тренувань з *кюдо*, необов'язково мати «канонічні» споруди а досить знати та дотримуватися техніки безпеки, матеріального устаткування (луку, стріл, мато тощо), та розуміння сутності *кюдо* як виду сучасного бойового мистецтва.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

1. Одним з елементів тренувань з *кюдо* є використання зали (або місця) для стрільби. Проаналізувавши джерела встановлено, що таким залом є *кюдодзьо*, один з видів тренувальної зали з сучасних японських бойових мистецтв – *додзьо*. Основною характерною рисою для цих залів є традиційний японський стиль архітектури, використання певних матеріалів (всі традиційні зали побудовані з дерева), місце розміщення зали тощо. Зали діляться на два

типи *кінтеکیدзьо* та *ентекідзьо* (на коротку та довгу дистанцію відповідно). Також характерним є загальна модель будови приміщення, яку можна умовно поділити на такі складові: основне приміщення (або часто називають тир) *сядзьо*, підвір'я *яміці* та місце розміщення мішеней *матобе*.

Підкреслемо, що основним приміщенням зали для тренувань з *кюдо* є *сядзьо*. Він включає наступні елементи – *камідза*, *камідана*, *сінпанінсекі*, *ірігусі*, *сяй* (*уявна лінія*), *хондза*, *хікай*, *сімодза*, *маківарасіцу*, місце для зберігання стріл та луків, роздягальня, тренерська та вбиральня.

Матобе це спеціальне крите приміщення де розміщують мішені. До його складу входить: *адзусімаку*, *адзусі*, *кантекісьо*.

Останім елементом *кюдодзьо* є відкрите поле – *яміці* з наступними елементами *яторіміці*, *канкякусекі*, *яйоке* та власне *яміці*. *Яторіміці* єдиний елемент який може бути накритий навісом або дахом.

2. До основних відмінностей *кюдодзьо* можна віднести наступні: за дальністю стрільби, за будовою зали та призначення приміщення. За дальністю стрільби *кінтеکیدзьо* та *ентекідзьо*. За будовою зали можемо поділити на традиційне (або стандартне) *кюдодзьо*, *маківара кюдодзьо*, та *кюдодзьо* з однією мішенню. *Маківара кюдодзьо* найпростіше місце для тренувань, де за для тренувального процесу необхідна лише *маківара* (соломяна мішень) та невеликий простір, який дозволить без обмежень натягувати лук *юмі*. Це місце можливо облаштувати навіть в дома, в саду чи в гаражі. Традиційна зала включає велику кількість складових та складну будову, присутня велика кількість елементів, які пов'язані з релігією чи традиціями. Дозволяє розмістити одразу декілька мато (мішеней). *Кюдодзьо* з однією мішенню схожа за будовою до стандартної зали, лише розміщується одна мішень. За призначень ми поділили на ті, що будувалися спеціально для тренувань з *кюдо*, та пристосовані (наприклад шкільні майданчики).

3. Ми виявили, що *кюдодзьо* різних типів розповсюдженні на теренах тих країн, де практикують *кюдо*. Більшість з них – пристосовані приміщення, як правило шкільні майданчики чи *додзьо* інших бойових мистецтв. Традиційні *кюдодзьо* є на території

Японії, Франції, Румунії, США, Росії, Італії,
Іспанії тощо.

Література

1. The heart of kyudo (in Japanese) URL: <https://www.kyudo.jp/howto/> (дата звернення 01.12.2022)
2. Japan: An Illustrated Encyclopedia Kodansha. Tokyo, New York, N.Y., 1993. ISBN-10: 406205938X, ISBN-13: 978-4062059381
3. Onuma H., Onuma H. Kyudo: The essence and practice of Japanese archery. Tokyo : Kodansha International, 1993. 160 p. ISBN 4-7700-1734-5 (дата звернення: 30.06.2023)
4. Виноградський Б, Островський М. Традиційна стрільба з лука як специфічна форма рухової активності японців. *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2022. № 4(60). С. 3–10. URL: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-04-03-10> (дата звернення: 30.07.2023).
5. Bow dictionary (in Japanese) URL: <http://ecoecoman.com/kyudo/dictionary> (дата звернення 03.05.2023)
6. Honma S. A traditional Japanese sport with modern character: in application Guttman's Model to 'Toshiya'. *Bulletin of the institute of physical education*. 1991. Vol.31, N.1, P. 39 – 46 URL: http://koara.lib.keio.ac.jp/xoonips/modules/xoonips/detail.php?koara_id=AN00135710-00310001-0039 (дата звернення 11.06.2023)
7. IKYF Mebmer Nations Federation de Kuydo Traditionnel - France URL: <https://www.ikyf.org/member/france.html#info> (дата звернення 01.05.2023)
8. IKYF Mebmer Nations Federation de Kuydo <https://www.ikyf.org/member/> (дата звернення 01.05.2023)
9. IKYF. Kyudojo : <http://www.ikyf.org/kyudojo.html> (дата звернення 01.05.2023)
10. Acker W. Kyudo the Japanese Art of Archery. Tuttle Publishing, 2011. 88 p.
11. Davis W. Dojo: Magic and exorcism in modern Japan. Stanford, Calif : Stanford University Press, 1980. 332 p.
12. Kyudo competition rules (in Japanese) URL: http://ecoecoman.com/kyudo/kisoku/kisoku.html#kisoku_25 (дата звернення 13.07.2023)
13. Japanese Kyudo Dictionary (in Japanese) URL: <https://www.kyudo.jp/howto/terminology.html> (дата звернення 21.06.2023)
14. Kyudojo national de noisiel URL: <https://www.kyudojo-noisiel.fr/>
15. ОСТРОВСКИЙ М., ВИНОГРАДСКИЙ Б. ОРГАНИЗАЦИОННАЯ СТРУКТУРА НАЦИОНАЛЬНЫХ ТА МІЖНАРОДНИХ КЕРІВНИХ ОРГАНИЗАЦІЙ У КЮДО. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 2. С. 15–26. URL: <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.2> (дата звернення: 30.07.2023).

Reference

1. The heart of kyudo (in Japanese) URL: <https://www.kyudo.jp/howto/>
2. Kodansha. (1993). Japan: An Illustrated Encyclopedia Kodansha. Tokyo, New York, N.Y., (in English).
3. Onuma, H., (1993). *Kyudo: The essence and practice of Japanese archery*. Kodansha International.
4. Vynogradsky, B., Ostrovsky, M. (2022). Traditional Archery as a Specific Motor Activity Type of the Japanese. *Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*, (4(60), 3–10. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-04-03-10>
5. Bow dictionary (in Japanese) URL: <http://ecoecoman.com/kyudo/dictionary> (date of application 03.05.2023)
6. Honma S. (1991). A traditional Japanese sport whith modern character: in application Guttman's Model to 'Toshiya'. *Bulletin of the institute of physical education*. Vol.31, 1, 39 – 46 (in English).
7. IKYF Mebmer Nations Federation de Kuydo Traditionnel - France URL: <https://www.ikyf.org/member/france.html#info> (date of application 01.05.2023)
8. IKYF Mebmer Nations Federation de Kuydo URL: <https://www.ikyf.org/member/> (date of application 01.05.2023)
9. IKYF. Kyudojo : <http://www.ikyf.org/kyudojo.html>
10. Acker, W. (2011). *Kyudo the Japanese Art of Archery*. Tuttle Publishing.
11. Davis, W. (1980). *Dojo: Magic and exorcism in modern Japan*. Stanford University Press.
12. Kyudo competition rules (in Japanese) URL: http://ecoecoman.com/kyudo/kisoku/kisoku.html#kisoku_25 (дата date of application 13.07.2023)
13. Japanese Kyudo Dictionary (in Japanese) URL: <https://www.kyudo.jp/howto/terminology.html>
14. Kyudojo national de noisiel URL: <https://www.kyudojo-noisiel.fr/>
15. OSTROVSKIY M. ., & VYNOGRADSKIY B. . (2023). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF NATIONAL AND INTERNATIONAL LEADING ORGANIZATIONS IN KYUDO. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (2), 15–26. <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.2>

Abstract

OSTROVSKIY Mykhailo, VYNOGRADSKIY Bogdan

KYUDOJO. PLACES FOR PRACTICE KYUDO

The article reveals the varieties, common functional elements and characteristics of models of Kyudo training halls and their prevalence in the world and in Japan. The relevance of the study is to establish the structure of the hall and to

adopt the experience of other countries for the possible further use of this information in the construction or adaptation of the place for kyudo classes.

The purpose of the work is to establish the features of the general model of a traditional training hall with kyudo kyudojo.

Results and conclusions. For Kyudo training, you need to have a specialized place (hall) for shooting. It has been established that such a place is kyudojo, one of the types of training hall from modern Japanese martial arts - dojo. The main characteristic feature of these halls is the traditional Japanese style of architecture, the use of certain materials, the location of the hall, etc. The main differences between kyudojo include the following: the range of fire, the structure of the hall and the purpose of the room. Halls are divided into two types, kintekijo and entekijo (short and long distance, respectively). According to the structure of the hall, we can divide it into traditional (or standard) kyudojo, makiwara kyudojo, and kyudojo with one target. According to their purpose, we divided them into those that were built specifically for Kyudo training, and those that were adapted (for example, school playgrounds).

The general model of the structure of the room, which can be conditionally divided into the following components: the main room (or often called the shooting range) syajo, the yaimichi and the place where the matobe targets are placed.

The syajo includes the following elements – kamiza, kamidana, shinpanseki, irigushi, shai (imaginary line), honza, hikai, shimoza, makiwarashitsu, a place to store arrows and bows, a changing room, a coaching room, and a restroom. Matobe is a special indoor room where targets are placed. Its composition includes: adzushimaku, adzusi, kantekisyo. Yamichi with the following elements of yatorimitsi, kankyakuseki, yayoke and yamichi themselves. Yatorimitsi is the only element that can be covered with a canopy or a roof.

It has been established that various types of kyudojo exist wherever kyudo is practiced. Most of them are adapted premises, usually school grounds or dojos of other martial arts. Traditional kyudojo exists on the territory of Japan, France, Romania, USA, Italy, Spain, etc.

Keywords: kyudo, kyudojo, national sport, traditions, ethnosport.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Островський М., Виноградський Б. (2023) Кюдодзьо. Місця для практикування кюдо. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 3. С. 57-64.

Ostrovskiy M., Vynogradskiy B. (2023) Kyudojo. Places for practice kyudo. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, № 3, pp. 57-64.